

BUKAĞI

EMİNE İŐINSU

Emine Işınsu

Töre, Hisar ve Türk Edebiyatı gibi dergilerde yayımlanan şiir ve hikâyelerine, ödüllü oyunlarına, Sabah, Yeni İstanbul gibi gazetelerde köşe yazarlığına ve 1971-1981 yılları arasında Türk entelektüel hayatının bir nirengi noktası olan Töre Dergisi'nin sahipliğine ve editörlüğüne rağmen Emine Işınsu en çok romanları ile tanınır.

Roman konuları arasında kadının tutsaklığı, Türklerin tutsaklığı (Bulgaristan, Kerkük, Batı Trakya), Türkiye'nin sancıları öne çıkar. Son dönem eserlerinde Türk tasavvufunun zirveleri Yunus Emre, Niyâzî Mısri, Hacı Bayram Veli ve Hacı Bektaş Veli'nin hayatları ele alınmıştır.

Ödüller:

“Küçük Dünya” ile Turizm Bakanlığı Sanat Armağanı; “Ak Topraklar” ile Türk Edebiyatı Vakfı Roman Ödülü; “Bir Yürek Satıldı” oyunu ile Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Radyofonik Oyun Yarışması'nda dram dalı birinciliği; “Sancı” ile Türkiye Millî Kültür Vakfı Roman Ödülü; “Canbaz” ile Türkiye Yazarlar Birliği Roman Ödülü; Türk Ocakları Hamdullah Suphi Tanrıöver Armağanı; Karaman Türk Dili Ödülleri, “Türkçeyi Doğru ve Güzel Kullanan Yazar Ödülü”; İLESAM (Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği), “Şeref Ödülü”; Türkiye Yazarlar Birliği-İstanbul Şubesi, “Ömür Boyu Roman Ödülü”

Eserleri:

Romanları: Küçük Dünya (1966), Azap Toprakları (1970), Ak Topraklar (1971), Tutsak (1973), Sancı (1974), Çiçekler Büyür (1978), Canbaz (1982), Kaf Dağı'nın Ardında (1988), Alpaslan (1990), Atlı Karınca (1990), Cumhuriyet Türküsü (1993), Nisan Yağmuru (1997), Havva (1999), Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri (2002), Bukağı (2004), Hacı Bayram (2005), Hacı Bektaş Veli (2008)

Oyunları: Bir Yürek Satıldı (1967), oyun “Un coeur aux encheres” başlığıyla Fransızca da yayımlanmıştır (1991), Bir Milyon İğne (1967), Ne Mutlu Türk'üm Diyene (1969), Adsız Kahramanlar (1975)

Diğer Eserleri: İki Nokta (Şiir, 1965), Dost Diye Diye (deneme, 1995), Bir Gece Yıldızlarla (hikâyeler, 1991)

Işınsu, 1938'de Kars'ta doğdu. Şair ve yazar Halide Nusret Zorlutuna ile Tümgeneral Aziz Vecihi Zorlutuna'nın kızıdır. Prof. Dr. İskender Öksüz ile evli ve üç çocuk annesidir.

TEŐEKKÜR

Beni bu romanı yazmaya teŐvik eden ve bu konuda yardımlarını esirgemeyen değerli dost ve gönül oğlum Dr. Mustafa Tatcı'ya, "Niyâzî Mısrî ve Tasavvuf AnlayıŐı" kitabı için Dr. Mustafa AŐkar'a, "Niyâzî Mısrî Dîvanı" kitabı için Dr. Kenan Erdoęan'a, Mısrî'nin, "İrfan Sofraları" isimli kitabını, günümüz Türkçesine kazandıran Dr. Süleyman AteŐ Beyefendi'ye ve "Osmanlı Devleti Tarihi" eserinin sahibi Dr. Yılmaz Öztuna Beyefendi'ye, derin Őükranlarımı sunarım.

Emine IŞınsu

BAŞLARKEN...

Gök, asık suratlı ve buz grisi... Göğün derinden derine gelen o müthiş öfkesi, havada artarak denize aksediyor. Deniz de buz grisi... Sular köpürüp, şahlanarak gemiyi dövüyor. Küpeşteye tutunmaya çalışarak, haykıra haykıra gelip, gemiyi vuran dalgaları seyreden iki adamdan yaşlısı, başını göğe kaldırıp yağmur arandı.

– Yağmur yağarsa fırtına dinebilir, dedi.

Genci alçak sesle:

– Bu Allah'ın bir gazabı olmalı, dineceğe hiç benzemiyor, acaba içeri geçsek mi, diye sordu.

– Yoksa üşüdünüz mü?

Sanki adam, onun korktuğunu anlamış, bu soru ile ona özellikle hakaret etmiş gibi alındı beriki, boynunu dik tutup:

– Ben üşümem, dedi, bir fırtınacık, nedir ki!

Öbürü istifini bozmadı:

– Bu fırtınacık, şu küçük gemimizi batırabilir!

Genç adamın aklından, “Hayır hayır bu Allah'ın gazabı değil. Bu, onun işi!.. Yapar mı, yapar!” diye geçti, korkusu arttı: “Son Limni sürgününde o kadar kızmış ki, mezar taşını tuttuğu gibi sarsmış, bütün Edirne birden sallanmış! Olacak iş mi, amma yapmış işte!.. Paris'e gideyim derken, şimdi Limni adası yolunda fırtınaya kurban gitmek de var. Çünkü tam onu ziyarete giderken, bu fırtınanın çıkması, hiç de hayra alâmet değil!.. Aman Allah'ım sen yardım et.” diye düşündü, genç adamın elinde değildi, çok

korkuyordu ve Niyâzî Mısırî'den ve kendi dedesinin, dedesinin babasından nefret ediyordu. Öbürü tam o anda sormaz mı:

– Sebep-i ziyaretiniz?

Genç adam, umursamazmış gibi görünmeye dikkat harca-
yarak, eliyle bir “laf olsun” işareti yaptı:

– İşte adaya şöyle bir ziyaret efendim. Siz acaba neden?

– Ben de bir ziyaret için geldim, tanırırsınız belki meşhur mutasavvıf şair Niyâzî Mısırî Hazretleri Limni'de medfundur. (İçini çekti.) Onun mübarek türbelerini ziyaret edeceğim.

Genç adam o kadar şaşırды ki, farkında olmadan kelimeler ağzından dökülüverdi:

– Ben de onu ziyaret edeceğim!

Birden kendine geldi, nasıl, ne olmuştu da, bu sırada yap-
maktan çok utandığı bir işi, türbe ziyaretini itiraf edebilmişti!
Dehşetli bir rahatsızlık duydu. Onun gibi, Fransız mürebbiye-
nin sıkı disiplini altında Batı zihniyeti ile yetişmiş bir beyza-
deye yakışır mıydı bu tutum!.. Yüzü kıpkırmızı kesildi, sonra,
“Fakat türbede de karşılaşabilirdik, neyse işte baştan söyle-
miş oldum.” diye içini rahatlatmaya çalıştı. Haydi kendisinin
bir sebebi vardı, ya şu zat?

– Siz niçin ziyaret edeceksiniz?

– Herhâlde sizinle aynı sebepten efendim, biz ikimiz de
onun yolundayız besbelli.

Genç adam, birden üzerine yapışan bir sineği silkelemek
ister gibi, tikslenmeyle karışık bir gururla:

– Hayır, hayır, dedi, ben onun yolunda değilim!

– Yaa! dedi yaşlı adam. (Artık yeni tahmininden emin, gü-
lümsemi.) O hâlde edebiyat meraklısısınız ve Mısırî Dîvanı'nın
aşkı sizi bu yollara düşürdü?

– Dîvanını okumadım bile!

– O hâlde?

Hafif alaylı gülümsemi genç adam:

– Benimki Paris aşkı efendim.

– Af buyurun anlayamadım?

Karşısında kim olursa olsun, tavırlarıyla araya bir Batılı-Doğulu farkı koymaktan hoşlanırdı genç adam. Fırtına korkusuna rağmen, yaşlı adamı küçümseyen bir tarzda, elini hafifçe sallayıp:

– Uzun hikâye, dedi.

Yaşlı adam uzun uzun onun yüzüne baktı, gencin fırtına korkusunu, şu kendisini “küçümseyen” tavrını sezmişti. “Daha çok genç!” diye düşündü, içini çekti, gözleriyle onu okşar gibi baktı:

– Keşke anlatabilseniz, ferahlardınız.

Bu ses, bu bakışlar... Genç adam yaşlının yüzüne daha dikkatli baktı; beyaz sakalın çerçevelediği oldukça yakışıklı bir yüz, yakışıklıdan öte, “anlayışlı” bir yüz, bir çocuğunki gibi masum ve kocaman kahverengi gözlerde sevecen pırıltılar... “Saf, sevimli bir adam bu, demek derviş!.. Kılık kıyafetinden de hiç belli değil amma...” Genç adam biraz tereddüt etti, sonra kararlı bir sesle anlattı:

– Meşhur dediniz ya, asıl bizim ailede meşhurdur Niyâzî Mısrî. Düşünün, yüz elliden fazla yıldan beri bizi etkilemeye devam ediyor. Dedemin dedesinin, babasının çok yakın bir arkadaşıymış, aralarından su sızmazmış. Taa sıbyan okulundan arkadaşlar, işte sonra da devam etmiş gitmiş...

– Yoksa dedeniz de bir şeyh miymiş?

– Ne münasebet! (Yine o tiksinen gururlu hava) Bizim ailede şeyh, hoca, ulema yoktur efendim!.. Onun arkadaşı olan dede de, sarayda kâtipmiş, hattatmış, işte o kadar!

O sırada şimşekler çaktı, gri gök, gri hava kızıla boyanıverdi bir an, arkasından gök gümbürdedi... Nihayet yağmur yağmaya başladı. İçeri zor kaçtılar, ıslanmışlardı.

Geminin bol tütün dumanlı, sıcak salonunda oturacak yer arandılar, buldular. Ortalıkta dolaşan Rum garsondan çay istediler.

– Yağmur berekettir, dedi yaşlı adam; demek ziyaretimiz kabul edilecek.

Genç adam olanca içtenliği ile:

– İnşallah, dedi.

– Fakat Mısırî Hazretleri’ni ziyaretinizin sebebi?

– Efendim, uzun hikâye.

– Dinlerim.

– Arz ettim; dedemin dedesinin babasıyla çok yakın arkadaşlanmış, işte o vasiyet etmiş, ailede her doğan erkek evlât, mutlaka onu ziyaret etsin diye.

– Çok ilginç, dedi yaşlı adam; demek o zaman bu zaman sizin aileden her erkek..

Onun sözünü kesti genç adam:

– Her erkek değil efendim, ziyaret etmeyenler de olmuş ama her birinin başına ayrı bir felâket gelmiş, kimi muazzam servetini kaybetmiş, kimi evinde çıkan yangında ölmüş, büyük amcalardan biri intihar etmiş, diğeri (Sesini alçalttı.) sarayın gadrine uğrayıp sürgün edilmiş.

– Peki ama bütün bunlar vasiyeti tutmayıp, Mısırî Hazretleri’ni ziyaret etmedikleri için mi olmuş yani?

Fransız mürebbiye ile büyümüş genç adamın “Batılı” kafası isyanla doldu. Biraz evvel fırtınadan bile Mısırî’yi sorumlu tuttuğunu unutup, şiddetle itiraz etti:

– Tabii değil, ilgisi bile yoktur, bundan eminim. Fakat benim Paris seyahatim türlü engellerle karşılaşp, bir türlü gerçekleşemediği için babam, bu ziyaret konusunda o kadar ısrar etti ve aile hikâyelerini o kadar uzun uzun anlattı ki...

– Paris seyahatiniz?

– Okumak için efendim, dedemin dedesinin babasının babası gibi, yani Niyâzî Mısırî’nin arkadaşının babası ve birkaç büyük amcam gibi doktor olmak istiyorum da.

– Çok güzel, pek muvafık fakat niçin Paris'te?

– Bu iş ancak orada yapılır efendim!

Yaşlı adam, hayretle büsbütün kocamanlaşmış gözlerle onu süzdü:

– Yaa bilmiyordum, dedi.

Ona, “Sen bir derviş parçacığısın, ne bilirsin ki ‘Hu, hu’dan gayri!” diyen gözlerle bakan genç adam, biraz da sıkılarak izah etti:

– Bugün Paris bir dünya başkentidir efendim, doktoru da, şairi de, yazarı da velhasıl her entelektüel kişi, Paris’e ayak basmak için can atıyor. Ayrıca dünyanın en güzel kentidir.

– Yapmayın canım! Nedim’in bir taşına bütün Acem mülkünü feda ettiği İstanbul’umuzdan da güzel değil ya!..

– Bakın (Genç adamın sesinde büyüksü, öğreten hava iyice hissedilmeye başlamıştı, “Bakın” diye tekrarladı.) İstanbul da elbet fena değildir ama büyük bir eksikliği var Paris’ten, orada medeniyet var, burada yok! Medeniyet!.. Takdir edersiniz ki, en fazla ihtiyacımız bulunan o büyülü, sihirli, dokunduğu yeri âbât eden o büyülü güç! Emin olun, benim için tıbbiyede okumak da, Paris’te bulunmak kadar ehemmiyet arz etmez. İnanınız medeniyet...

Bu sefer yaşlı adam, gencin sözünü kesti:

– Medeniyet diyorsunuz da, aklıma geldi; ben, af buyurun Paris’te yaşayanların, oturaklarını pencereden sokağa döktüklerini işittim, yani evlerinde bir ayakyolu bile yokmuş.

Genç adam biraz bozuk, biraz kızarmış bir hâlde fakat alelacele konuştu:

– Bunlar ayrıntı efendim, ayrıntı. Üzerinde durulmaya değer.. (Sözü değiştirmek istedi.) Evet Paris seyahatim bir türlü gerçekleşmeyince, babam çok ısrar etti. Yani ben yaşlı pederimin arzusunu kıramadım, sırf onun gönlünü hoş etmek için çıktım bu geziye.

– Bilir misiniz, bilirsiniz elbet, sürgünde ayağında bukağılarla vefat etmiş Hazret ve işin ilginç yanı meğer bu bukağılarla gömülmeyi vasiyet etmişmiş. Böylece onu ayak bileklerinde demir halkalarla defnetmişler. Kabrinin üstü açılmış, rivayet ederler ki; birkaç gün süren bir ağır yağmurdan sonra, üstündeki toprak kaymış, bir bacağı bukağı ile açığa çıkmış. Tesadüf bu ya, o gün de İstanbul’dan ziyaretçileri gelmişmiş. Canlı gibi bacak, hiçbir bozulma yokmuş. Bunu gören ziyaretçilerden biri, baltamsı bir şey bulup buluşturmuş, niyeti o demir halkayı kırıp çıkarmak, bacağın birini hiç olmazsa kurtarmak. Fakat bismillah çekip baltayı indirmek isteyince, balta elinden o hızla fırlamış, adamın yüzünü pek yakından sıyrıp, uzağa düşmüş. Yani Mısırî Hazretleri, bukağıyı çıkarmalarına izin vermemiş, fakat adam böylece büyük bir tehlike atlattmış. Derler ki, o kişi arkadaşı olmasaymış, o balta yüzünü sıyrıp geçmez, alınna, yanağına bir yerine saplanırmış mutlak.

Genç adam içini çekti, bu hikâyeyi ne kadar çok dinlemişti. Bıkkınlıkla:

– İşte o adam, dedi, bizim malûm dede imiş!

– Allah Allah, dedi yaşlı adam, ben de bu hikâyeyi, rivayet diye size anlattım, demek doğruymuş!

– Galiba, dedi genç adam.

– Gerçi kendisi çok öfkeli bir zatmış, Yüce Mevlâ’nın “Celâl” sıfatı ile sıfatlanmış biriymiş, lâkin bu kadar öfkenin hikmetini bir Allah bilir herhâlde... Kendisi de zaten bir şiirinde, “Herkes anlamaz bizi, bizler muamma olmuşuz” der, muamma, bilmece demek. Ve şöyle ilâve eder: “Lafz u sûret cism ile anlamak isterler bizi / Biz ne elfâzuz ne suret, cümle mânâ olmuşuz.” Yani bizi sözlerimizle, suretimizle, cismimizle anlamak isterler, ama biz ne sözleriz ne de suret, cümle mana olmuşuz, diyor. Evet Niyâzî Mısırî’yi anlamak da, anlatmak da çok zordur efendim.

– Öyle olmalı, dedi genç adam.